



COOPilot

LINII DIRECTOARE PRIVIND
ÎMBUNĂTĂȚIREA SISTEMULUI
COOPERATIST LA NIVEL LOCAL ȘI
EUROPEAN



COOPilot

COOpilot is co-financed by DG
Internal Market, Industry,
Entrepreneurship and SMEs of the
European Commission







Informații privind proiectul

Prezentul raport face parte din Proiectul COOPilot co-finanțat de Direcția Generală Piața Internă, Industrie, Antreprenoriat și IMM-uri a Comisiei Europene. COOPilot este un proiect cu durata de un an condus de Pour la Solidarité (Belgia) care implică alți 10 parteneri europeni. Obiectivul raportului este de a propune persoanelor interesate un set de recomandări în scopul îmbunătățirii capacităților cooperative și antreprenoriale în educație și formare.

Reunind trei instituții academice, patru actori din domeniul economiei sociale, două rețele europene și două organisme publice, obiectul principal al COOPilot de a promova într-un mod eficient modelul cooperării în educație și formare în toate statele membre ale Uniunii Europene. Implementat în perioada aprilie 2017 - martie 2018, proiectul COOPilot se concentrează asupra provocării prezentate de angajarea tinerilor în cinci țări europene - Bulgaria, Cipru, Grecia, România și Slovenia. COOPilot dorește să transfere competențele din țările mai avansate în domeniul cooperativelor (Belgia, Franța, Italia și Spania) către cele mai puțin avansate (Slovenia, România, Bulgaria, Grecia și Cipru). Originalitatea proiectului constă în regruparea partenerilor academici, institutelor de formare, cooperativelor, autorităților publice și altor persoane interesate din economia socială și autoritățile publice.

COOPilot are trei obiective specifice:

Obiectivul 1: Cercetarea și evaluarea ecosistemului pentru cooperative și antreprenoriat în țările-gazdă pentru proiectul pilot.

Obiectivul 2: Ca urmare a întocmirii rapoartelor, partenerii academici și din cooperative vor crea sau adapta împreună cursuri și metode pentru a oferi soluțiilor corespunzătoare țărilor-țintă.

Obiectivul 3: În scopul utilizării livrabililor la o scară mai mare, cunoștințele și capacitățile vor fi transferate grupurilor-țintă.

Partener principal: Pour la Solidarité sbl (Belgia)

Parteneri ai proiectului:

Asociația Agențiilor pentru Democrație Locală (Franța)

Camera de Comerț și Industrie Vratsa Sdruzhenie (Bulgaria)

Universitatea din Liège (Belgia)

Federazione Trentina della Cooperazione (Italia)

Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social (Spania)

Institutul de Economie Socială (Grecia)

Fundația Scuola Nazionale Servizi (Italia)

Școala Națională de Studii Politice și Administrație Publică (România)

Mladinska Zadruga Kreaktor, Socialno Podjetje (Slovenia)

Autoritatea pentru societățile cooperative (Cipru)



Cuprins

INTRODUCERE	5
1. Punctele tari ale sistemului cooperatist	6
2. Contextul istoric și socio-politic privind cooperativele ca un obstacol	6
3. Nevoile generale ale sectorului cooperativelor din România, Bulgaria, Slovenia, Grecia și Cipru	6
3.1 Educația în domeniul cooperativelor	6
Recomandări (la nivel național, european)	7
3.2 Autoritățile publice și susținerea dezvoltării afacerilor	11
Recomandări (la nivel național, european)	11
3.3 Cadrul financiar pentru cooperative	12
Recomandări (la nivel național, european)	12
3.4 Promovarea cooperativelor	13
Recomandări	14
CONCLUZII	15



INTRODUCERE

Rolul social și economic al întreprinderilor cooperatiste are o importanță semnificativă în Europa. Cooperativele reprezintă peste 160.000 de întreprinderi în Europa, deținute de 123 de milioane de membri individuali și furnizând locuri de muncă unui număr care depășește 5,8 milioane de cetățeni. Pe parcursul crizei economice și financiare care s-a declanșat în anul 2007, multe cooperative s-au dovedit a fi mai rezistente decât alte tipuri de afaceri; în fostele țări UE-15, cooperativele au avut un nivel de ocupare a forței de muncă în perioada 2009-2010 cu 31,5% mai mare față de cel din perioada 2002-2003¹.

Definiția cooperativei acceptată în mod obișnuit este: *cooperativa este o asociație autonomă de persoane care s-au unit în mod voluntar pentru a-și îndeplini nevoile și aspirațiile comune în domeniul economic, social și cultural printr-o întreprindere deținută în comun și controlată în mod democratic.*

Cooperativele includ o gamă largă de persoane juridice, cum ar fi întreprinderi individuale, IMM-uri, precum și societăți și grupuri de mari dimensiuni care contribuie la dinamismul economic și social sau persoane.

Sectorul cooperativelor are multe avantaje socio-economice. Acestea reprezintă jucători competitivi în multe sectoare economice. Grație deținerii acestora de către membri și modelului lor de afaceri, cooperativele contribuie la dezvoltarea inteligentă, furnizând răspunsuri inovatoare la nevoile care, adesea, nu sunt îndeplinite de alte tipuri de întreprinderi. Cooperativele joacă un rol important în multe sectoare economice, cum ar fi cel bancar, agricol, de asigurări, comerț cu amănuntul, al locuințelor, serviciilor sociale, sănătății, educației sau promovării energiei ecologice. Structura juridică a cooperativelor permite IMM-urilor de a dobândi avantajele date de dimensiune, cum ar fi economia pe scară largă, accesul la piețe (inclusiv participarea la licitațiile publice mai importante), puterea de achiziție, puterea de piață etc. În plus, o cooperativă creată de angajații și lucrătorii unei societăți care întâmpină dificultăți financiare sau a cărui proprietare dorește să se retragă și să transfere proprietatea asupra afacerii sale poate salva sute de locuri de muncă și menținerea societății pe baza continuității exploatarei.

Totuși, în prezent **interesul cel mai important** pentru crearea cooperativelor în Cipru, Grecia, Slovenia, România, Bulgaria, toate membre ale proiectului COOPilot, **este, în principal, determinat de criza financiară** care a dus la absența capitalului disponibil necesar pentru demararea unei întreprinderi sau extinderea întreprinderilor existente.

Cu toate acestea, în ciuda tuturor avantajelor, trebuie observat faptul că prezența cooperativelor și recunoașterea acestora variază mult în statele membre (SM): în timp ce, în majoritatea țărilor UE, cooperativele sunt prezente în majoritatea sectoarelor economice, acestea nu sunt la fel de numeroase în altele, lipsindu-le recunoașterea și susținerea necesară.

Prezentul raport prezintă **liniile directoare pentru îmbunătățirea sistemului cooperatist în țările UE**, în special în țările în care s-au organizat cursurile de formare ale proiectului, cu alte cuvinte România, Bulgaria, Slovenia, Cipru și Grecia care au fost identificate pe parcursul proiectului COOPilot.

Liniile directoare se bazează pe discuțiile grupului de lucru format din șase experți coordonați de asociația „Cooperatives Europe” care și-a desfășurat activitatea cu contribuția mișcărilor cooperatiste sectoriale naționale și europene, discuțiilor cu participanții la cursurile de formare organizate în România, Bulgaria, Slovenia, Cipru și Grecia și contribuția furnizată de experții angajați de proiectul COOPilot. Liniile directoare sunt împărțite în funcție de subiectele-cheie importante pentru sectorul cooperativelor: **i) educația antreprenorială, ii) finanțare și iii)**

(1) Raportul discuțiilor grupului de lucru pentru cooperative „Încurajarea potențialului cooperativelor de a genera o dezvoltare inteligentă și locuri de muncă” organizate în perioada iunie 2013 - noiembrie 2014, cuprinzând idei și propuneri pentru acțiunea CE. <https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKewjar7exsJHaAhXDDowKHZI4CFYQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2FdocsRoom%2Fdocuments%2F10450%2Fattachments%2F1%2Ftranslations%2Fen%2Frenditions%2Fnative&usq=AOvVaw0d0lkr7jFoD4m7rZuhG-t>



dezvoltarea serviciilor specifice de asistență în afaceri pentru cooperative. Datorită domeniului de aplicare a proiectului, **s-a acordat o atenție deosebită educației antreprenoriale.** Acțiunile recomandate furnizate în prezentul raport reprezintă măsuri ale politicii care urmează a fi concretizate în acțiuni reale realizate de Comisia Europeană, precum și de guvernele naționale și organizațiile interesate pentru a majora capacitățile comerciale ale cooperativelor.

1. Punctele tari ale sistemului cooperatist

În primul rând, înainte de a identifica nevoile și de a elabora recomandările, este important să se identifice punctele tari ale sistemelor cooperatiste din țările participante. Pe parcursul cursurilor de formare, participanții din România, Bulgaria, Slovenia, Cipru și Grecia implicați în mișcarea cooperatistă, s-au identificat mai multe puncte tari ale sistemelor cooperatiste în țările acestora. În majoritatea cazurilor, participanții au subliniat faptul că sistemul cooperatist este extrem de dinamic și este într-o dezvoltare continuă, în special prin colaborare reciprocă, comasarea activităților comune și, în sfârșit, datorită interesului crescând al ONG-urilor și întreprinderilor nou înființate în sistemul cooperatist. Astfel, majoritatea participanților la cursurile de formare au fost optimiști cu privire la dezvoltarea sectorului cooperativelor în țările acestora, în special datorită faptului că acesta este un sector care, în ciuda dificultăților, atrage din ce în ce mai mulți tineri, în majoritatea cazurilor. Rolul formatorilor pare a fi esențial în dezvoltarea unui sistem cooperatist, în special în Bulgaria. În general, participanții consideră sectorul cooperativelor un factor cheie al dezvoltării economice și sociale și apreciază productivitatea acestuia, în special în ceea ce privește cooperativele agricole în România. Cu toate acestea, în ciuda punctelor sale tari, sectorul cooperativelor din țările respective se confruntă cu numeroase obstacole și nevoi.

2. Contextul istoric și socio-politic privind cooperativele ca un obstacol

După participanții la cursurile de formare, sistemul cooperatist în țările lor are nevoie de o serie de îmbunătățiri. Unul din principalele obstacole în calea îmbunătățirii sistemului cooperatist și educației este **combaterea asocierilor negative cu comunismul.** Multe persoane leagă încă aceste cooperative cu regimul politic anterior, în special în România și, din acest motiv, studenții nu sunt interesați în a construi sau chiar în a învăța despre cooperative. Conform recomandărilor participanților la cursurile de formare din Cipru, s-a ridicat nevoia unei mișcări cooperatiste în care să nu existe implicarea și/sau influența oricărui partid politic. O altă problemă legată de dezvoltarea cooperativelor, așa cum a fost descrisă de participanți, **este rigiditatea și corupția din cadrul instituțiilor statului.** Chiar dacă participanții cred că ar fi o idee bună și că ar aduce îmbunătățiri economiei locale, o persoană fără legături politice ar putea avea dificultăți în dobândirea accesului pe piață. În același timp, **în societate există o lipsă de încredere.** Având în vedere faptul că cooperativele se bazează pe cooperarea dintre oameni, participanții cred că, în absența încrederii, este posibil ca ideea de economie socială să nu fie bine primită.

3. Nevoile generale ale sectorului cooperativelor din România, Bulgaria, Slovenia, Grecia și Cipru

3.1 Educația în domeniul cooperativelor

În ceea ce privește educația, participanții și experții au identificat lipsuri importante în sistemul de educație și formare antreprenorială și privind cooperativele, ceea ce reprezintă un obstacol în calea dezvoltării viitoare a cooperativelor în țările acestora. Participanții au fost de acord că **noțiunile de economie sociale, inclusiv modelul cooperativelor, trebuie predat în școli.** Având în vedere faptul că majoritatea autorităților locale și centrale nu au o atitudine proactivă



față de stimularea acestui sector, programele educaționale și dezvoltare ar putea avea un impact semnificativ asupra acestui sector. Astfel, pentru a susține productivitatea, inovația și dezvoltarea concentrată asupra calității din Europa, **este esențial să se investească în educație și formare**. Din acest motiv, educația și formarea antreprenorială pentru susținerea și dezvoltarea creșterii afacerilor este una din cele trei domenii fundamentale identificate pentru o intervenție imediată a Planului de acțiune pentru antreprenoriat 2020 al Comisiei Europene.

Cu toate acestea, programa de învățământ privind educația antreprenorială generală și formarea în domeniul managementului tinde să se bazeze pe modelul de afaceri predominant al societății tradiționale cu răspundere limitată cu capital social. **Puținele inițiative** puse în aplicare pentru **promovarea modelului de afaceri al cooperativei în sistemele naționale de educație sunt izolate și, prin urmare, nu sunt exploatate așa cum ar trebui**. Astfel, faptul că tinerii care doresc să își înființeze propria afacere nici măcar nu iau în considerare opțiunea cooperativei, datorită lipsei cunoștințelor, chiar dacă modelul de afaceri al cooperativei ar fi cel mai bun pentru proiectul lor, nu este deloc surprinzător. Prin urmare, o acțiune ar trebui să se concentreze **asupra modului de a educa tinerii cu privire la cooperative, prin comunicarea mai bună a avantajelor** pe care modelul cooperativei îl oferă antreprenorilor din tânăra generație. În plus, gestionarea unei cooperative impune abilități și capacități suplimentare specifice acestui model, pentru a putea face față controlului special și structurii proprietății unei cooperative. De exemplu, structura **participativă și democratică** a cooperativelor impune **competențe** specifice pentru asumarea unei responsabilități a consiliului pentru a **asigura conducerea eficientă**; cu toate acestea, adesea membrilor aleși în consiliul de administrație le lipsește formarea competențelor necesare. Există exemple de module specifice pentru formarea în domeniul managementului cooperativelor (inclusiv educația la distanță) și chiar cursuri dedicate de masterat pentru antreprenorii de cooperative într-un număr de state membre (SM).

Cel mai important aspect este faptul că este necesar să se găsească metode de **a trezi interesul tinerilor în ceea ce privește antreprenoriatul și cooperativele**. În primul rând, participanții la cursurile de formare din toate țările gazdă au sugerat **inclusiunea mai multor cursuri în domeniul antreprenoriatului și cooperativelor în programa de învățământ**. Cu toate acestea, în unele țări, de exemplu în Grecia, sistemului de învățământ superior îi este restrânsă autonomia. Acest lucru afectează grav capacitatea organismelor de reprezentare colective ale sectorului cooperativelor de a înființa și conduce Universitățile și Instituțiile Tehnice Superioare pe baza educației cooperative. Consensul parlamentar este o condiție esențială pentru această modificare reglementară.

În plus, **trebuie corectate discrepanțele dintre teorie și practică**. Legăturile dintre **educație și afaceri** trebuie consolidate, iar studenților trebuie să li se predea **abilități practice de înființare a unei afaceri, prin punerea în practică a cunoștințelor sau prin învățarea de bune practici de la experți**.

În sfârșit, pentru a susține pluralitatea formelor de întreprinderi din Europa ca un argument puternic privind competiția, se recomandă elaborarea unui studiu **pentru a identifica programele naționale, precum și exemplele bune privind învățământul și practica legate de cooperative și economia socială** la toate nivelele de învățământ. Studiul cartografic trebuie să includă un **exercițiu de evaluare** a școlilor care oferă formare membrilor, angajaților și directorilor cooperativelor, precum și cu privire la organizațiile similare din statele membre. Rezultatele acestui studiu trebuie discutate cu Ministerele naționale ale Educației în vederea susținerii recomandărilor dezvoltate mai sus.

Recomandări

La nivel național

În Bulgaria, Nota Națională subliniază nevoia de a consolida atitudinea antreprenorială față de cooperative și a le face mai atractive pentru tineri. Tinerii din Bulgaria depind de părinții lor din punct de vedere social și economic;



aceștia au un nivel redus de încredere economică și socială. În plus, emigrarea și problema demografică înrăutățesc această problemă, precum și **absența legăturilor dintre piața muncii și sistemul de învățământ**. Astfel, ei **trebuie să se concentreze asupra atitudinii**: îmbunătățirea încrederii în sine, dezvoltarea rețelei și capitalului, precum și furnizarea unor instrumente pentru ca aceștia să devină capabili de a identifica oportunitățile din țările lor. **Sectorul tehnologiei informației (IT) este considerat o oportunitate importantă de a dezvolta capacitățile antreprenoriale în domeniul cooperativelor**. Bulgaria intenționează să încurajeze spiritul antreprenorial, dând o imagine pozitivă cooperativelor.

Recomandările privind îmbunătățirea sistemului de învățământ în domeniul cooperativelor în Bulgaria:

- Majorarea numărului de cursuri de formare și dezvoltarea în continuare a unei rețele sociale pentru a îmbunătăți nivelul lor de conștientizare;
- Conștientizarea esenței oportunităților și succeselor mișcării cooperatiste, precum și promovarea imaginii pozitive a cooperativelor în rândul adolescenților;
- Este necesară creșterea practicii ca legătură dintre teorie și mediul înconjurător;
- Sporirea motivației în ceea ce privește prezentarea spiritului cooperativelor și oportunităților antreprenoriale în Bulgaria, precum și îmbunătățirea cadrului legislativ pentru stimularea cooperativelor.

În Cipru există deja o cultură cooperatistă, însă aceasta are nevoie de un nou imbold. Există o nevoie de a **dezvolta atitudinile, capacitățile și cunoștințele privind cooperativele**. În plus, Cipru subliniază nevoia de a **instituționaliza cursurile de formare** pentru a dezvolta în continuare sectorul cooperativelor pentru a atinge potențialul său pe termen lung. **Energia, turismul, sănătatea, agricultura, transportul și protecția mediului** se numără printre domeniile care reprezintă o oportunitate deosebită de a dezvolta antreprenoriatul cooperatist.

Astfel, mai jos se regăsesc recomandările din Cipru cu privire la educația antreprenorială:

- Cultivarea și dezvoltarea culturii cooperatiste;
- Conștientizarea și formarea modelului de afaceri cooperatist;
- Interesul studenților față de modelul de afaceri cooperatist;
- Politica școlilor de afaceri față de modelul de afaceri cooperatist;
- Integrarea modelului de afaceri cooperatist în programele de învățământ ale școlilor;
- Promovarea atelierelor privind cooperativele;
- Instruirea practică a studenților și angajarea stagiarilor în societățile cooperatiste;
- Promovarea și premierea celor mai bune idei de noi cooperative prin programele antreprenoriale ale universităților și diverse alte centre antreprenoriale;
- Promovarea oportunităților privind noile cooperative în activitățile de afaceri și sociale;
- Înființarea unei rețele de cooperative și vizitele reciproce;
- Cultivarea culturii antreprenoriale: o cultură bazată pe investițiile cele mai rentabile privind antreprenoriatul în rândurile tinerilor pentru cultivarea unei culturi antreprenoriale;
- Educația în domeniul antreprenorial, cu alte cuvinte cunoștințele teoretice privind antreprenoriatul: ce este o întreprindere, modul în care funcționează, cum se demarează o afacere, probleme privind impozitarea, marketingul etc.;



- Dezvoltarea capacităților și atitudinilor antreprenoriale, cum ar fi creativitatea, inițiativa, lucrul în echipă, înțelegerea riscurilor și un simț de responsabilitate, cunoștințe practice în domeniul antreprenorial: tinerii **trebuie să aibă șansa de a participa la o activitate antreprenorială** (de exemplu, exploatarea unei întreprinderi-model, modele de învățare practică și experiența unor antreprenori reali) **pentru a dezvolta o mentalitate antreprenorială** care va ajuta tinerii să aleagă o carieră în domeniul antreprenorial și care, în același timp, le va da acestora abilitățile de a transforma ideile în acțiune.

În **Grecia**, cooperativelor le lipsește recunoașterea și caracterul atrăgător. Tinerii au o imagine negativă cu privire la cooperative. Nota Națională subliniază nevoia de a **îmbunătăți imaginea cooperativelor prin sesiuni practice și stimulatoare**. Tinerii greci se caracterizează prin creativitate și capacitatea de a-și asuma riscuri. Cu toate acestea, „în general, etica și ideologia tind să submineze spiritul de afaceri și să reorienteze tinerii, aceștia devenind dependenți de sectorul public sau având legături cu acesta”. Au fost identificate mai multe sectoare care ar reprezenta oportunități importante pentru dezvoltarea antreprenoriatului cooperatist: fonduri mutuale de finanțare și bănci cooperatiste, societăți mutuale de asigurări, producția agricolă, domeniul pescuitului, logistica, tehnologiei informatice și de comunicare (ICT), serviciilor comunitare și sociale, generării și furnizării energiei, domeniul turistic, domeniul educației și domeniul religios.

În ceea ce privește educația antreprenorială din sectorul cooperatist în Grecia, am identificat nevoile și recomandările următoare:

- O mai mare **integrare a cunoștințelor despre cooperative în sistemul de învățământ general**;
- Integrarea **eticii cooperatiste și cunoștințelor despre cooperative** în sistemul de învățământ de bază,
- Dezvoltarea **noii legi privind înființarea COOPERATIVELOR STUDENȚEȘTI** în cadrul campusurilor universitare;
- Furnizarea unor oportunități publice latente pentru experimentarea cooperatistă și noile întreprinderi într-un mod generalizat și reprezentativ în toate zonele geografice și, în special în cele mai dezavantajate;
- **Programele de învățământ** din cadrul învățământului secundar și superior **trebuie să integreze într-un mod optim direcțiile de formare și educație cooperatistă** în mod analog cu meritele și urgențele cooperativismului într-o țară în criză intensă de coeziune socială și subdezvoltare. Ministerul Educației trebuie să se consulte cu organismele colective ale cooperativelor și să prezinte împreună cu acestea un plan strategic semnificativ.

În **România**, cooperativele întâmpină grave probleme de credibilitate datorate asocierii dintre cooperative și comunism. Chiar dacă există multe cooperative, **există nevoia de îmbunătățire a imaginii și cunoștințelor privind cooperativele**. Nevoia specifică abordată în Nota Națională se referă la **reducerea diferențelor regionale**. O altă problemă importantă este exodul creierelor; conform Notei Naționale, consecințele acesteia ar putea fi reduse prin **promovarea oportunităților antreprenoriale**. Sunt identificate mai multe domenii ca reprezentând oportunități bune pentru dezvoltarea antreprenoriatului cooperatist: sectorul agricol și serviciilor agricole, sectorul turismului, serviciilor sociale, sectorul de dezvoltare a energiei durabile și ICT. România a exprimat nevoia de a **dezvolta atitudinile, capacitățile și cunoștințele în domeniul cooperativelor, precum și în cel antreprenorial**.

În ceea ce privește domeniul educației antreprenoriale, am identificat nevoile și recomandările următoare:

- O strategie națională completă privind regulile care să guverneze diversele tipuri de întreprinderi sociale și punerea în practică a unui set integrat de măsuri menite să încurajeze întreprinderile din domeniul economiei sociale;
- Consolidarea Compartimentului pentru economie socială și a rolului său în direcționarea cooperativelor în dezvoltarea unor programe de educație antreprenoriale;



- Introducerea **elementelor educaționale de bază privind sectorul cooperatist** în sistemul de învățământ general;
- Integrarea **eticii și cunoștințelor cooperatiste** în sistemul de învățământ de bază;
- Un **program pilot** care să ajute studenții să creeze **COOPERATIVE STUDENȚEȘTI** pe parcursul educației lor universitare;
- Furnizarea unor oportunități proactive pentru experimentarea cooperatistă și noile întreprinderi într-un mod generalizat și reprezentativ în toate zonele geografice, acordând o atenție specială zonelor rurale celor mai dezavantajate;
- **Dezvoltarea continuă a sistemului de învățământ pentru a susține într-un mod eficient promovarea unei culturi antreprenoriale**, cu următoarele acțiuni: de exemplu, dezvoltarea unor module specifice în programa de învățământ care să furnizeze studenților șansa de a învăța lucruri concrete și opțiunea de a-și extinde cunoștințele antreprenoriale;
- Susținerea parteneriatelor dintre afaceri și sistemul de învățământ în scopul promovării antreprenoriatului prin dezvoltarea programei de învățământ, în cooperare cu afacerile locale care să furnizeze studenților oportunitatea de a-și dezvolta experiența practică prin activități realizate în cadrul unei societăți;
- Generalizarea șanselor curriculare la nivelul universităților și dezvoltarea unor programe ușor accesibile pentru tinerii care nu sunt înscriși la primul ciclu de studii universitare.

În Slovenia, cooperativele sunt privite ca o șansă la practicarea activităților independente și incluziune socială. Astfel, Slovenia **are nevoie de programe educaționale foarte practice**. Tinerii sloveni sunt destul de pesimiști privind evoluția economică viitoare a țării lor. Prin urmare, nevoile educaționale în domeniul antreprenoriatului cooperatist includ:

- Motivarea de a **depăși granițele oportunităților tradiționale**;
- **Stimulentele financiare** pentru educația cooperatistă;
- **Cadrul legislativ** care să promoveze dezvoltarea și educația cooperatistă;
- S-a identificat finanțarea oportunităților privind cumpărarea de acțiuni în societățile existente de către lucrători și legătura cu lucrătorii care dețin locuri de muncă precare.

La nivel european

La nivel european, părțile interesate trebuie să **demareze inițiative de conștientizare** cu privire la diversele programe ale Uniunii Europene prin intermediul conferențelor, atelierelor sau seminariilor cu participarea activă a serviciilor Comisiei Europene. În același timp programul „**Erasmus pentru tinerii antreprenori**” **trebuie să fie mai bine promovat în rândul cooperativeelor**, pentru ca acestea să obțină avantaje mai bune în urma acestuia.

Mai mult, intervențiile Comisiei și ale părților interesate sunt esențiale pentru ca guvernele tuturor statelor membre să includă cooperativele în educația antreprenorială ca parte a programei lor naționale de învățământ pentru școli și învățământul terțiar; astfel, tinerii pot să facă o alegere mai informată atunci când doresc să demareze o afacere.

În sfârșit, este important și ca **guvernele să acționeze pentru a susține predarea managementului cooperatist în cadrul învățământului terțiar**; acest lucru va permite conectarea la nivel național și european a unui număr mai mare de inițiative pentru studii de masterat care sunt în prezent izolate. Astfel, prin susținerea acordată de fondurile din sectorul public sau european, se va facilita susținerea îmbunătățită a cercetării necesare în domeniul cooperativeelor.



3.2 Autoritățile publice și susținerea dezvoltării afacerilor

Caracterul special al cooperativelor impune **servicii special concepute de asistență în afaceri**. Astfel de sfaturi și acțiuni reprezintă un instrument inestimabil pentru dezvoltarea cooperativelor în Europa. Începând din anul 2001, Comisia Europeană a demarat mai multe acțiuni pentru întreprinderile mici, în scopul dezvoltării servicii de asistență în afaceri care să fie ușor de accesat și relevante pentru nevoile lor. Orice antreprenor trebuie să poată găsi sfaturile și instrucțiunile de care are nevoie. Cu toate acestea, un antreprenor în acest sector nu poate găsi întotdeauna serviciile specifice de asistență pentru a demara și exploata un proiect cooperatist.

Rețeaua Enterprise Europe (EEN) oferă asistență și consiliere antreprenorilor din Europa, oferind o gamă largă de servicii. Cu toate acestea, rețeaua nu deține o abordare specifică cu privire la formele diverse de afaceri; scopul EEN este de a aborda obstacolele practice în momentul în care un proiect depășește granițele naționale. Astfel, **trebuie consolidată dezvoltarea asistenței în afaceri la nivel european**.

Recomandări

La nivel național

Participanții la cursurile de formare au menționat fragmentarea legislativă ridicată a sectorului cooperatist în țările lor, în special în Grecia. Prin urmare, abolirea legilor existente privind cooperativele **și introducerea unui text unic de reglementare** ar putea reprezenta un pas important către o reglementare îmbunătățită și o reducere a conflictelor și costurilor de reglementare pentru toate părțile implicate. Astfel o unică autoritate publică completă, de preferință sub autoritatea Ministerului Economiei, ar putea acționa ca un singur punct instituțional de referință și reglementare pentru acest sector.

De asemenea, în Grecia, sectorul extrem de sensibil al cooperativelor sociale se confruntă cu o procedură extrem de birocratică impusă de Ministerul Muncii competent. **Nu se furnizează modalități online și ușor de utilizat, aceasta reprezentând o recomandare esențială pentru dezvoltarea sectorului.**

În sfârșit, la nivel local, în unele țări, activitatea latentă publică și municipală nu este utilizată la un nivel optim și nu există nicio prevedere care să stimuleze includerea cooperativelor în scenariul regenerării rurale și urbane. **Un plan strategic pentru includerea majorității amenajărilor latente într-un program colectiv** ar putea permite cooperativelor cetățenilor de a demara acțiuni și de a aduce la viață acest fond comun inestimabil de capital.

La nivel european

În ceea ce privește nivelul UE, **trebuie încurajate rețelele de afaceri inter-cooperative din UE**, cum ar fi cele care există deja în Europa pentru IMM-uri, pentru că aceste rețele consolidează într-o măsură importantă durabilitatea micro-întreprinderilor și a întreprinderilor mici care funcționează sub forma unor cooperative.

Comisia UE, cu ajutorul părților interesate, trebuie să identifice practicile naționale din domeniul serviciilor de asistență în afaceri care acordă consiliere cooperativelor în general și să transmită aceste informații părților interesate. În același context, **Comisia Europeană trebuie să examineze cel mai bun mod de a susține rețelele de afaceri inter-cooperative din UE.**

În ceea ce privește politicile care abordează transferul afacerilor, **Comisia Europeană trebuie să colecteze**



informații cu privire la programele care promovează cumpărările potențiale în comun pentru a evita închiderea societăților, în special cu privire la problemele legate de succesiune. Această inițiativă ar putea include acțiuni de **colectare de informații cu privire la măsurile specifice de educație în domeniul cooperativelor și cele mai bune practici pentru a atrage mai bine atenția asupra cooperativelor** sau o campanie de informare privind transferul unei afaceri către o cooperativă.

Trebuie examinat **cel mai bun mod în care rețeaua European Enterprise EEN poate include o dimensiune cooperatistă**, pentru a **răspunde nevoilor comerciale cooperatiste**, cum ar fi furnizarea informațiilor cu privire la contactele și/sau serviciile relevante transfrontaliere. Prin dezvoltarea acțiunilor în colaborare cu autoritățile locale și organizațiile interesate se pot îmbunătăți serviciile de asistență locale/regionale pentru cooperative. Camerele de comerț și federațiile angajaților trebuie încurajate să furnizeze servicii cooperativelor. În cazul în care cererea pentru aceste servicii nu este suficientă pentru a justifica existența agențiilor specializate, este posibil să fie mai potrivit un sistem de recomandări înființat de organizațiile interesate.

3.3 Cadru financiar pentru cooperative

În urma crizei financiare, băncile urmează niște reguli mai stricte în ceea ce privește finanțarea întreprinderilor. Acest lucru se aplică în mod special IMM-urilor, care au fost primele tipuri de societăți afectate de strategiile reticente față de asumarea riscurilor puse în aplicare de băncile comerciale. Mai mult, cooperativele se confruntă adesea cu lipsa de cunoștințe privind modelul lor de afaceri din partea investitorilor privați, ceea ce limitează și mai mult accesul acestora la capital. Cooperative nu au acces sau au un acces limitat la capitalul de risc de pe piețele de capital. Acestea depind în principal de capitalul propriilor membri, precum și de finanțarea prin intermediul împrumuturilor bancare sau de la membri pentru a satisface nevoile specifice ale membrilor. Această diferență structurală, reflectată în prevederile contabile specifice, împreună cu regulile stricte de guvernare, le fac mai puțin atractive pentru investitorii financiari, ducând la dificultăți mai mari în ceea ce privește accesul la capital. Băncile cooperatiste joacă un rol central în finanțarea cooperativelor; acestea sunt deosebit de adaptate pentru a furniza servicii cooperativelor la început de drum sau în etapa de dezvoltare datorită naturii locale a acestora și înțelegerea modelului. Cooperativele trebuie să **exploreze și alte forme de finanțare, cum ar fi finanțarea participativă sau înființarea unor fonduri specifice de capital pentru a furniza finanțare**. Această metodă a fost dezvoltată cu succes în unele țări din Uniunea Europeană, cum ar fi Franța sau Italia. Aceste fonduri au o funcție de influențare în ceea ce privește împrumuturile bancare și finanțarea prin fonduri proprii. Uniunea Europeană nu furnizează niciun fel de asistență sau acțiuni privind un model specific de afaceri, cum ar fi cooperativele sau societățile sau parteneriatele mutuale.

Recomandări

La nivel național

În țările participanților la proiect, impozitele percepute membrilor cooperativelor, împreună cu contribuțiile la asigurările sociale, au atins un nivel istoric, reprezentând obstacole în calea oamenilor de afaceri locali în programe cooperatiste. **Trebuie introdusă o serie de tratamente preferențiale** care să creeze stimulente pozitive pentru acțiunile întreprinse în domeniul cooperatist.

În același timp, **autoritățile publice trebuie să furnizeze fonduri suficiente pentru a stimula tinerii în scopul înființării unor cooperative**, însă și pentru a susține cele existente. Este o nevoie urgentă de a dezvolta sectorul cooperatist de finanțare în scopul furnizării localizate a serviciilor de intermediere financiară și majorarea dinamicilor exporturilor.



Toate organizațiile cooperatiste naționale trebuie să poată **crea fonduri de dezvoltare cooperatiste naționale** așa cum s-a întâmplat în Franța, Italia sau Spania, unde fiecare întreprindere cooperatistă trebuie să transfere un procent din profiturile lor nete. De asemenea, aceste fonduri pot fi utilizate pentru a susține dezvoltarea cooperativelor și pentru a susține cursuri de formare concepute specific pentru profesioniști care pot susține finanțarea întreprinderilor cooperatiste.

La nivel european

La nivel european, ca parte a dialogului permanent între cooperative și Comisie, **aceasta din urma va informa organizațiile cooperatiste naționale și europene cu privire la diversele persoane care concep programe și diversele instrumente existente și viitoare de finanțare a întreprinderilor**. Comisia Europeană trebuie să se asigure că aceste cooperative au acces la toate programele și mecanismele de finanțare la nivelul UE. Părțile interesate și Comisia Europeană **trebuie să furnizeze informații mai bune cu privire la modelul de întreprindere cooperatistă** intermediarilor financiari care implementează respectivele programe UE, astfel încât cooperativele să poată profita mai bine de aceste oportunități.

Banca Europeană de Investiții (BEI) și Fondul European de Investiții (FEI) trebuie să încurajeze băncile cooperatiste locale să joace un rol mai important ca intermediari financiari pentru programele UE. Asigurarea pluralității formelor de afaceri trebuie să devină un criteriu cheie în acordarea susținerii în cadrul acestor programe.

Sunt necesare reforme ale legislației naționale privind cooperativele pentru a recunoaște instituțiile financiare nebankare în scopul dezvoltării cooperativelor. În plus, astfel de reforme trebuie să încurajeze rentabilizarea cooperativelor prin fondurile de contrapartidă, cu sau fără drepturi limitate de vot, asigurând în același timp sistemul de conducere specific cooperativelor.

3.4 Promovarea cooperativelor

Din păcate, Comisia Europeană nu a arătat niciun interes special în legătură cu promovarea mișcării cooperatiste pe parcursul primilor ani de existență a Tratatului de la Roma. De fapt, instituțiile au acordat prioritate aplicării regulilor Tratatului referitoare la libera circulație a capitalului și serviciilor dintr-o țară în alta². Astfel, Comisia Europeană și statele membre au examinat regimul legal aplicabil societăților de capital³ și s-au adoptat o serie de măsuri de armonizare a legilor privind societățile⁴, referitoare la legislațiile aplicabile societăților publice naționale închise la public. Obiectivul a fost de a ușura activitățile transnaționale ale societăților de capital, având în vedere faptul că, până la urmă, acestea suportă majoritatea activităților economice și, la nivel global, sunt cei mai importanți angajatori. De fapt, nu există multe cooperative care să aibă activități transnaționale și membri din mai multe țări.

Cu toate acestea, organizațiile de mari dimensiuni de cooperative agricole și de credit au solicitat Comisiei să promoveze aceste măsuri legale care vor fi corespunzătoare pentru a le facilita activitățile transnaționale și, astfel, să creeze condiții concurențiale echitabile care să le permită să concureze de la un nivel egal cu băncile, societățile de asigurare și întreprinderile din sectorul produselor agricole procesate. Astfel, în anul 1989, Comisia, susținută de Parlamentul European, a adoptat o Comunicare importantă pentru promovarea întreprinderilor de economie socială⁵ și a creat un departament special în cadrul serviciilor sale pentru a se ocupa de problemele legale și administrative cu care se confruntă societățile mutuale de asigurări, asociațiile non-profit, cooperativele și, într-o etapă ulterioară,

(2) Articolele Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene TFUE 49, 56, 63 și 114 pentru armonizarea legilor privind societățile. În sensul articolului 104 din TFUE, cooperativele sunt „societăți”

(3) Activitatea transfrontalieră reprezintă un element indispensabil pentru adoptarea măsurilor legale (principiul subsidiarității)

(4) Societatea Europeană, societate închisă la public, Registrul societăților, cerințe privind capitalul, fuziunile societăților, directivele privind contabilitatea și controlul efectuat de experți autorizați etc.

(5) Comisia Europeană (1989) Antreprenoriat în sectorul economiei sociale. Piața europeană liberă pre-emergentă SEC(89) 2187, 18.12.1989



fundatiile. În anul 1993, Comisia a supus Consiliului de Miniștri trei propuneri (și, ulterior, o a patra) pentru adoptarea Regulamentelor permițând întreprinderilor economice de a adopta forma europeană⁶ pentru a le permite să demareze și să aibă activități transnaționale în țările în care mișcarea cooperatistă nu este extrem de avansată și nu este complet recunoscută sau susținută de un mediu favorabil. Din aceste propuneri, s-a adoptat numai **Societatea Cooperativă Europeană** în anul 2003, în timp ce alte teste au fost retrase de către Comisie, datorită lipsei de progres în procesul legislativ. Acest lucru s-a datorat interesul extrem de scăzut manifestat de majoritatea statelor membre în astfel de instrumente considerate a promova întreprinderile care, în realitate, desfășoară rar activități transnaționale. În concluzie, **15 ani mai târziu, se poate spune că acest instrument nu a fost încununat cu succes, având în vedere că sunt create numai 60 de cooperative europene.**

Între timp, în anul 2004, Comisia a adoptat o Comunicare specifică pentru promovarea cooperativelor în Europa⁷, un text care reprezintă o lege flexibilă, în sensul în care prevederile sale angajează numai Comisia. De fapt, textul anunță politica Comisiei în domeniu și cuprinde un număr de recomandări adresate guvernelor care nu sunt obligatorii din punct de vedere legal. În acest text și în alte documente similare⁸, Comisia declară faptul că potențialul tipului de afaceri cooperatist nu este exploatat complet și că imaginea acestora trebuie îmbunătățită la nivel național și european. Cu toate acestea, scopul politic principal al textului a fost, după extindere, de a convinge noile state membre care tocmai au abandonat regimul socialist de faptul că cooperativele reprezintă un tip de întreprindere comercială cu caracteristici specifice acestora, nu colhozuri sau alte instrumente aplicate indirect prin care se încearcă din nou naționalizarea mijloacelor de producție.

Adoptarea **Regulamentului cooperativei europene** a implicat faptul că guvernele erau obligate să ia măsurile legale necesare pentru punerea în aplicare a acestuia. Comisia a fost de părerea că aprobarea acestui text a reprezentat o șansă excelentă pentru statele membre și părțile interesate de a demara inițiative pentru îmbunătățirea legislației privind cooperativele și pentru a crea un mediu mai favorabil pentru crearea cooperativelor. Astfel, **un număr de texte de politici adoptate recent⁹ au subliniat rolul important al cooperativelor și, în general, întreprinderile de economie socială în crearea locurilor de muncă și, deci, în promovarea economiei.**

Recomandări

Trebuie organizate **campanii de atragere a atenției** care să descrie oportunitățile și avantajele alăturării unei mișcări cooperatiste. Majoritatea participanților au fost de acord că este nevoie de o **publicitate mai amplă privind cooperativele ca parte a economiei sociale în general**, pentru că, majoritatea acestora, dacă nu toți, au auzit pentru prima dată despre cooperative ca formă a economiei sociale.

(6) Regulamentul (CE) nr. 1435/2003 al Consiliului din 22 iulie 2003 privind statutul societății cooperative europene și Directiva 2003/72/CE a Consiliului din aceeași dată, de completare a statutului și de prevedere a participării lucrătorilor la procesul de luare a deciziilor în cadrul societății lor - Jurnalul Oficial L207 din 18.08.2003

(7) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004DC0018&from=EN>

(8) Inițiativa privind antreprenoriatul social http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

(9) Hotărârea Consiliului <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13766-2015-INIT/en/pdf>



CONCLUZII

Subiectele alese reprezintă un punct de plecare pentru dezvoltarea unei agende UE mai proactivă privind cooperativele. Din acest motiv, serviciile Comisiei și asociațiile de cooperative prevăd că această formă de dialog, printr-un grup de lucru țintă, va deveni una permanentă pentru a dezbate noi probleme pentru cooperative. În plus, în viitor se va examina modul cel mai bun de integrare a cooperativelor în lucrările diverselor grupuri și comitete conduse de Comisie, cum ar fi Adunarea IMM-urilor pentru ca vocea cooperativelor să se facă auzită. Și alte subiecte, cum ar fi cadrul general de reglementare, tinerii, genul, statisticile cooperative, preluarea de către lucrători, ajutorul de stat, regulile privind achizițiile publice etc. reprezintă subiecte importante cu relevanță pentru cooperative care trebuie dezbătute într-un dialog permanent cu CE. Acest raport furnizează unele linii directoare Comisiei Europene și părților interesate la nivel național și european în ceea ce privește punerea în aplicare a unor acțiuni concrete pentru o dezvoltare mai importantă a cooperativelor în UE prin programe și politici UE specifice. Pe baza acestor recomandări, grupul de lucru va coopera cu experții în cooperative pentru a pune în aplicare aceste acțiuni, într-o strânsă colaborare cu serviciile relevante ale Comisiei UE.

Prezentul raport privind liniile directoare este rezultatul proiectului european COOPilot, condus de un consorțiu de 11 organizații partenere din 9 țări ale UE, cu susținerea Direcției Generale Piața Internă, Industrie, Antreprenoriat și IMM-uri a Comisiei Europene, în perioada aprilie 2017 - martie 2018. Obiectivul proiectului este de a furniza răspunsuri inovatoare problemei reprezentate de gradul de ocuparea a tinerilor în Uniunea Europeană, prin stimularea spiritului antreprenorial cooperatist prin educație și formare.

*Editat de ALDA – Asociația Europeană pentru Democrația Locală - Franța în colaborare cu:
Grupul european de reflecție și acțiuni POUR LA SOLIDARITÉ - PLS - Belgia
(coordonatorul proiectului),*

Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social - Spania,

Scuola Nazionale Servizi Foundation - Italia,

Federazione Trentina della cooperazione - Italia,

Școala Națională de Studii Politice și Administrație Publică - România,

Centrul Economie Socială - Universitatea din Liege - Belgia,

Institutul de Economie Socială - Grecia,

Mladinska zadruga Kreaktor - Slovenia,

Camera de Comerț și Industrie Vratsa sdruzhenie - Bulgaria

și Autoritatea pentru societățile cooperative - Cipru.



COOPilot

This publication has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of COOPilot consortium and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.